

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

У 1999 році видавнича діяльність Національної академії наук України була спрямована на підготовку та видання робіт, що узагальнюють найважливіші результати фундаментальних і прикладних досліджень в галузі фізико-технічних, математичних, хімічних, біологічних та соціогуманітарних наук. Сьогодні для науковців НАН України відкрито цілий ряд шляхів для публікації результатів своїх досліджень. Це, насамперед, видавництво "Наукова думка" НАН України, яке публікує, перш за все, фундаментальні, основоположні наукові праці, серійні та унікальні видання, словники, довідники та науково-популярну літературу; інші видавництва в Україні та за рубежом; інститутські дільниці оперативного друку або сторонні друкарні та наукова періодика. Для видання наукової літератури почали широко залучатися позабюджетні кошти, кошти благодійних організацій, фондів тощо.

Минулого року установами НАН України було видано більше 630 книг, з них 420 монографій та більше 210 збірників наукових праць.

Видавництво "Наукова думка" у 1999 р. випустило 60 книг загальним обсягом понад 1100 обл.-вид. арк., тиражем 205 тис. прим. Технічні науки представлено монографіями акад. НАН України М. З. Згуровського і В. С. Мельника "Нелинейный анализ и управление бесконечномерными системами", акад. НАН України В.Г. Бар'яхтара з співавторами "Водород в диффузионных процессах химико-термической обработки металлов и сплавов" та ін. Серед монографій з природничих наук — "Эндокринная терапия рака предстательной железы" акад. НАН України О. Ф. Возіанова з співавторами, що з сучасних позицій розглядає проблему ендокринної терапії раку передміхурової залози за нормальних умов та при злоякісному перетворенні; "Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління" під редакцією акад. НАН України Ю. Р. Шеляг-Сосонка, в якій викладено результати останніх досліджень біорізноманіття Дунайського біосферного заповідника, що виконані за

сприяння Світового банку та Глобального екологічного фонду. Науковій та науково-організаційній діяльності видатного українського зоолога присвячена книга "О. П. Маркевич. Життя та діяльність". Актуальні економічні проблеми досліджуються в монографії колективу авторів із Інституту економіки промисловості НАН України "Управління конкурентоспроможністю великого акціонерного товариства".

Важливим напрямом діяльності "Наукової думки" є реалізація академічної словникової програми. Спільно з провідними науковцями Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України та Інституту української мови НАН України Видавництво випустило у світ "Українсько-російський словник", що містить 65 тисяч слів і охоплює найуживанішу лексику, зокрема, народжену новими суспільно-політичними, економічними та культурними умовами останніх десятиліть. Завершена багаторічна праця мовознавців та лексикографів з підготовки до видання двотомного "Словника синонімів української мови", у якому представлено синонімічне багатство української лексики на матеріалах літературної мови XIX-XX ст. із залученням діалектної та народнопоетичної лексики.

Завершується підготовка першого тому фундаментального п'ятитомного видання "Історія української культури" (відповідальний редактор акад. НАН України П. П. Толочко), яке Видавництво готує до друку спільно з Координаційним бюро Енциклопедії сучасної України.

Значну увагу "Наукова думка" приділяє виданням зі скарбниці культурної спадщини українського народу, ознайомленню з ними найширших читацьких верств. Разом із Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Видавництво продовжує видання серії "Бібліотека української літератури". До сторіччя видатного українського письменника Б. Б. Антоненко-Давидовича друкуються два томи вибраних творів.

Великою популярністю у країні користується започаткована Видавництвом у 1997 р. серія "Бібліотека школяра". Минулого року у цій серії побачили світ

книги "Жовтий князь" В. Барки, "Марія" та "Куди тече річка" У. Самчука, повісті та п'єси В. Винниченка, "Поезія, драматичні твори" Л. Українки.

Як і у попередні роки, Видавництво намагається використовувати науковий та інтелектуальний потенціал НАН України для підготовки підручників для вищої школи. У звітному році Видавництво випустило у світ перший підручник з конституційного права України, підготовлений на основі нової Конституції України із всебічним урахуванням досягнень вітчизняної та світової наукової конституційної думки і практики конституційного будівництва ("Конституційне право України" В. Ф. Погорілко та ін.). Для студентів юридичних вищих навчальних закладів опубліковано навчальний посібник "Цивільне право України".

Фундаментальні роботи Видавництва, авторами яких є провідні вчені країни, зайняли чільне місце у книжкових експозиціях України на Франкфуртському книжковому ярмарку та Міжнародній книжковій виставці у Сіднеї.

Видавництво безоплатно передало тисячі книжок до бібліотек України та культурних установ української діаспори в країнах Прибалтики.

Багато праць учених НАН України видається іншими видавництвами. Видавництво "Янус-К" (Москва) випустило монографію акад. НАН України Ю. О. Митропольського та співробітника Обчислювального центру Російської академії наук Є. А. Гребенникова "Введение в резонансную аналитическую динамику". У видавництві "А.С.К." (Київ) побачили світ VIII та IX томи "Механіки композитів" під загальною редакцією акад. НАН України О. М. Гузя. Видавництво "Каменярь" (Львів) випустило I том тритомної праці "Механіка руйнування матеріалів і міцність конструкцій" під загальною редакцією акад. НАН України В. В. Панасюка. Видавництво "Здоров'я" (Київ) випустило книгу співробітників Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України С. В. Іваківки та В. Н. Корзуна "Курортна реабілітація потерпілих від чорнобильської катастрофи". У видавництві "Либідь" (Київ) вийшла праця співробітника Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України Ю. В. Павленка "Дох-

ристиянські вірування давнього населення України". У видавництві "Логос" (Київ) опублікована книга акад. НАН України В. М. Гейця та ін. "Трансформація моделі економіки України". Видавництво "Фенікс" (Київ) опублікувало колективну працю співробітників Інституту історії України НАН України, Інституту міжнародної економіки та світових відносин НАН України та Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім.Г.М.Доброва НАН України "Історія НАН України в загальноісторичному контексті". У видавництві "Просвіта" (Львів) вийшло дві книги III тому творів Василя Стуса, підготовлених до друку Інститутом літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України. Низку словників опублікували у різних видавництвах Інститут мовознавства ім.О.О.Потебні НАН України та Інститут української мови НАН України. Загалом у різних видавництвах за виключенням Видавництва "Наукова думка" випущено 235 монографій вчених НАН України обсягом понад 3500 обл.-вид. арк.

Окремо слід відзначити роботи українських учених, видані провідними зарубіжними видавництвами. Найбільше публікуються за кордоном вчені, які працюють в галузі фізико-технічних та математичних наук. Як завжди тут лідирує Інститут математики НАН України, співробітники якого опублікували за кордоном у 1999 р. п'ять монографій. У видавництві "Gordon & Breach" вийшла праця член-кор. НАН України Д. Я. Петрини зі співавторами "Mathematical Foundations of Classical Statistical Mechanics". Видавництво "World Scientific Publishers" випустило книгу акад. НАН України А. М. Самойленка та М. Ронто "Numerical-Analytic Methods in the Theory of Boundary Value Problem". У видавництві "Wiley-VCH" побачили світ монографії співробітника Фізико-технічного інституту низьких температур ім.Б.І.Веркіна НАН України Ю. А. Амінова "The Geometry of Vector Fields" та співробітника Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України О. І. Колодяжного "Phosphorus Ylides. Chemistry and Application in Organic Synthesis". Видавництво "John-Wiley & Sons" випустило книгу співробітника Інституту проблем математичних машин та систем НАН України П. П. Сапатога "Mobile Processing in Distributed and Open Environments". У

видавництві "Springer-Verlag" вийшли монографії акад. НАН України О. М. Гузя "Fundamentals of the Three-Dimensional Theory of Stability of Deformable Bodies" та співробітника Інституту металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України В. Г. Гаврилюка "High Nitrogen Steels". Видавництво "Nova Science" опублікувало працю співробітника Інституту фізики НАН України М. В. Васнецова та К. Столінаса "Optical Vortices". У видавництві "Cambridge University Press" вийшла робота співробітників Інституту фізики напівпровідників НАН України В. В. Мітіна та В. А. Кочелапа спільно з М. А. Строчіо "Quantum Heterostructures". У видавництві "Gordon & Breach" вийшла праця акад. НАН України В. Г. Бар'яхтара зі співавторами "Theory of Adiabatic Potential and Atomic Properties of Simple Metals". Видавництво "Ichweizerbart" випустило монографію співробітника Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України С. М. Горба "Functional Morphology of the Head-arrested System in Odonata". Видавництво "Макміллан Пресс" опублікувало книгу співробітників Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України Є.Є. Камінського та О. В. Потехіна "Україна і європейська безпека". У цілому зарубіжними видавництвами опубліковано в 1999 р. 37 монографій українських учених обсягом понад 700 обл.-вид. арк.

Значна кількість літератури сьогодні видається інститутами на дільницях оперативного друку, на яких у 1999 р. видано 115 монографій обсягом біля 1800 обл.-вид. арк. Серед них праця акад. НАН України І. В. Сергієнка "Інформатика в Україні: становлення, розвиток, проблеми", співробітника Інституту проблем математичних машин та систем НАН України М. Й. Железняка "Радиоэкология водных объектов зоны влияния аварии на Чернобыльской АЭС", акад. НАН України Є. Ф. Шнюкова та ін. "Газовые факелы на дне Черного моря". Завдяки гранту НАН України для видання спільних фундаментальних праць науковців НАН України з ученими академії наук - членів МААН вийшла монографія "Географические аспекты проблем перехода к устойчивому развитию стран Содружества Независимых Государств" під загальною редакцією акад.

РАН В. М. Котлякова. Комплексний підхід до розробки концепції енергетичної безпеки України застосовано у праці академіків НАН України В. П. Кухара, А. К. Шидловського та ін. "Енергетична безпека України: чинники впливу, тенденції розвитку". Серію монографічних додатків до журналу "Вісник зоології" випустив Інститут зоології ім.І.І.Шмальгаузена НАН України. Традиційно багато друкованої продукції випускають інститути, що проводять дослідження з соціогуманітарних наук. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України опублікував монографію акад. НАН України І. Ф. Кураса "Етнополітика: історія та сучасність" та 16 інших праць. П'ятнадцять монографічних праць опублікувала Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 13 монографій та 5 збірників опублікував Інститут економіки промисловості НАН України. По 5 монографій у різних видавництвах опублікували Інститут економіки НАН України та Інститут регіональних досліджень НАН України. Понад 20 монографій видано Інститутом історії України НАН України. Вагомим досягненням Інституту держави і права ім.В.М.Корецького НАН України стала публікація II тому "Юридичної енциклопедії".

Поточні праці науковців публікуються в 70 наукових журналах та більш ніж 30 серіальних виданнях. Переважна більшість журналів виходила дотримуючись графіка. На кінець 1999 р. вийшло більше 90% плану випуску. У звітному році почав виходити періодичний додаток до журналу "Експериментальна онкологія" (Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім.Р.Є.Кавецького НАН України), Державним комітетом інформаційної політики України зареєстровано журнал "Проблемы программирования", що видавався до цього часу як збірник Інститутом програмних систем НАН України. У 1999 р. започатковано новий журнал "Успехи физики металлов" (Інститут металофізики ім.Г.В.Курдюмова НАН України) та періодичний збірник наукових праць "Промислова ботаніка" (Донецький ботанічний сад НАН України), які почнуть виходити у 2000 р. 26 журналів НАН України перекладаються англійською мовою та розповсюджуються за кордоном.

Розширює обсяги та номенклатуру поліграфічних робіт Спеціалізована друкарня наукових журналів НАН України. Протягом третього року своєї діяльності вона вдвічі збільшила обсяг робіт. У 1999 році надруковано близько сотні номерів наукових журналів НАН України, 6 монографій, 7 збірників наукових праць та матеріалів наукових конференцій, 4 автореферати, 23 брошури. Підвищується якість поліграфічних робіт, почали виконуватися роботи повнокольорового друку.

Як видно з нижченаведеної таблиці, завдяки докладеним зусиллям, обсяги наукового книговидання постійно зростали протягом 1996-98 рр. У 1998 р. за обсягами книговидання НАН України вийшла на рівень 1993 р. і зберегла цей рівень у 1999 році.

Таблиця

Роки	Книг	Обсяг (обл.-вид. арк)	З них моног- рафій	В тому числі виданих за кордоном	Статей	В тому числі в закордонних журналах
1995	483	6431	297	42	12288	2592
1996	370	5287	277	32	12799	2865
1997	550	7668	357	47	13680	3359
1998	605	9726	415	38	14296	3234
1999	634	9787	420	37	14923	3479

Детальна інформація щодо видавничої діяльності установ НАН України наведена в таблиці 4 додатку.